

Gawarecka, Anna

[Madecki, Roman. **Mysle, wiec mowie: tekst, dyskurs, szyftery, gatunki mowy**]

Opera Slavica. 2008, vol. 18, iss. 4, pp. 68-69

ISSN 1211-7676

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/116449>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Madecki, R.: *Myśle, więc mówię. Tekst – Dyskurs – Szyfery – Gatunki mowy.* Masarykova univerzita, Brno 2006, 152 s.

Monografie brněnského polonisty a bohemisty Romana Madeckého *Myśle, więc mówię* spadá do oblasti teorie textu a diskurzu. A právě diskurz je hlavním tématem celé práce. Autor si v ní klade za cíl osvětlit jeho podstatu, popsat jeho charakteristické rysy a vymezit jeho místo v současné lingvistice. A činí tak do hloubky, přičemž poznatky obecně lingvistické doplňuje analýzou polského jazykového materiálu i konfrontačním pohledem česko-polským.

Práce je rozdělena na tři tematicky vymezené části o celkem třinácti kapitolách. V první části se autor věnuje pojmu textu a diskurzu z hlediska diachronního i synchronního, ve druhé se zabývá jevem autoreference diskurzu a v závěrečné části se zaměřuje na problematiku klasifikace a typologie diskurzu.

V první části práce s názvem *Ciągłość rozważań nad tekstem i dyskursem* (s. 13–52) R. Madecki sleduje, jak se ve filozofii jazyka a později v jazykovědě postupně konstituovaly pojmy textu a diskurzu. Sám autor v úvodu vyjadřuje obavu, že se tento historický pohled na zkoumanou problematiku může jevit jako poněkud eklektický (s. 11). Z mozaiky jednotlivých myšlenek, metod a teorií však nakonec jasně vyplývá skutečnost, že dynamický pohled na text a diskurz má své hlubší kořeny a že starší koncepce mohou být pro současné lingvisty stále inspirativní. Jednotlivé kapitoly jsou věnovány metodě sokratovského dialogu, klasické rétorice a jejímu modelu produkce textu, pojmu jazykové kreativity v osvícenské univerzální gramatice, především port-royalské, a v pracích W. von Humboldta, jazykovědnému formalismu a funkcionalismu a konečně pojetí textu a diskurzu v současné lingvistice. V poslední kapitole této části práce autor hledá odpověď na otázku, co se vlastně ukrývá pod pojmem diskurzu v současné lingvistice. Na pozadí tzv. dynamického pojetí textu (komunikátu, promluvy), jež je přítomno např. v některých pracích Pražského lingvistického kroužku, kritériích textovosti W. Dresslera a R. de Beaugranda, Griceových a Leechových konverzačních maximách a teorii diskurzu polské lingvistky J. Labochy, dospívá R. Madecki k definici diskurzu, jež pojímá jako komplexní komunikační událost, tj. jednotu textu, komunikačního kontextu a činitelů spjatých s aktivní rolí mluvčího a posluchače (s. 52, v rozšířené podobě také na s. 138).

Druh část knihy, *Samoreferencja dyskursu* (s. 53–102), je věnována jevu autoreference diskurzu, tj. odkazování k účastníkům komunikační události a mimojazykové realitě. Teoretickým východiskem autorových úvah jsou především práce P. Ricoeura a R. Jakobsona. Hlavním předmětem zájmu jsou v této části publikace tzv. šifry, jejichž prostřednictvím se zmíněné odkazování realizuje. Jednotlivé skupiny šifrů, a to zejména z hlediska funkčního, jsou probrány v kapitolách věnovaných kategoriím osoby, času a prostoru a modu. V těchto kapitolách je shromážděno také největší množství jazykového materiálu, především z dnešní mluvené polštiny. V sebraném materiálu je analyzována především role jednotlivých šifrů, často se však v komentářích k jednotlivým jevům objevuje i srovnávací pohled česko-polský.

Ve třetí části publikace, *Typologia dyskursu* (s. 103–135), se autor věnuje problematice typologie a klasifikace diskurzu. V první kapitole si všímá jazykových i mimojazykových faktorů majících vliv na jeho podobu. Jde-li o přístup typologický, uvádí R. Madecki klasické dělení na diskurz psaný a mluvený a zmiňuje také čtyři možné třídy neliterárního diskurzu (rodinný, společenský a fatický, odborný, neutrální a příležitostný), jejichž pojetí

vychází z teorie jazykových funkcí Bühlera a Jakobsona, pojmu typu diskurzu de Beaugranda a Dresslera a registru diskurzu u Hallidaye. Zdá se však, že největší váhu autor připsuje Bachtinovým řečovým žánrům, jež stručně, avšak výstižně popisuje v poslední kapitole této části práce. V uchopení těchto kulturně, sociálně a situačně podmíněných vzorců verbálního jednání, spatřuje R. Madecki základ možné komplexnější klasifikace komunikačních aktů. Zároveň však připouští, že jediná univerzální klasifikace je spíše nedosažitelným ideálem.

Monografie R. Madeckého je v kontextu současné teorie textu a diskurzu jistě zajímavou a užitečnou prací. Autor v ní nejen shrnuje dosavadní poznatky a teorie, ale především řadu témat sám tvůrčím způsobem precizuje a rozvíjí.

Anna Gawarecka

Lingua rossica et communicatio 2007. Ostrava 2008, 254 s.

Recenzovaný sborník přináší příspěvky z XIV. konference *Lingua rossica et communicatio...*, kterou uspořádala katedra slavistiky (oddělení rusistiky) Filozofické fakulty OU ve dnech 23. – 24.10. 2007. Organizátoři XIV. konference navázali na tradici rusistických vědeckých setkání, která se každoročně konala na Ostravské univerzitě (OU) již od roku 1993. Ostravské konference jsou nesporným přínosem české rusistice, ze které si ostatní univerzity (nejen české) mohou vzít příklad.

Sborník obsahuje celkem 24 příspěvků od autorů z České republiky i ze zahraničí – Slovenska, Ruska a Estonska. Je třeba vysoko hodnotit to, že se v něm odrážejí výsledky práce zkušených a mladých vědeckých pracovníků. Je samozřejmé, že tato skutečnost má vliv na rozdílnou kvalitu jednotlivých příspěvků, která většinou je ale velmi dobrá.

Příspěvky uvedené ve sborníku mají různé odborné zaměření (nejen rusistické), ale také tematický rozsah, obsahovou závažnost a formální úroveň. Je to jev, který přirozeně se vyskytuje ve většině prací tohoto druhu. Nicméně celkově sborník působí velmi kompaktním dojmem, svědčí o promyšleném koncepčním přístupu redaktorek – Blaženy Rudincové a Zdeňky Nedomové, které odvedly kvalitní redaktorskou a editorskou práci.

Tematická pestrost publikovaných příspěvků je důležitou předností tohoto sborníku.

Zvláštní pozornost je věnována problematice tlumočení.

Martin Djovčoš (Banská Bystrica) se zabývá extralingvistickými a lingvistickými aspekty tlumočení v obchodní sféře. V závěru příspěvku badatel popisuje praktický tlumočnický trénink v obchodním prostředí. **Mária Hardošová** (Banská Bystrica) na základě syntakticko-sémantické analýzy některých anglických víceslovných odborných ekonomických pojmenování vyjádřených nominálními frázemi konstatuje, že jejich zvláštnost může způsobovat problémy při překladu odborných textů do slovenštiny.

Podobná problematika zajímá **Miroslavu Šramkovou** (Banská Bystrica). V článku *Niektoré relevantné aspekty pre didaktiku tlmočenia v podnikateľskom prostredí* srovnává tlumočení v podnikatelském prostředí s konferenčním tlumočením. **Milan Hrdlička** (Ostrava) se ve stati *Translatologie a translace na prelomu XX. a XXI. století* rozepisuje o změnách v současném světě, v mezilidské komunikaci, ve funkci překladu a v samotném textu jako objektu vědeckého zkoumání. Autor zdůrazňuje, že se změnil a mění se i adresát textu, jeho informační základ a žebříček hodnot. Najednou co se však podle něho nezměnilo, je základní úkol teoretické translatologie – vysvětlování výstavby textu, jeho zákoni-